

2023 M. LAPKRIČIO 23 D.

2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos tikslų pasiekimo vertinimas

Paslaugos teikiamos Finansų ministerijos užsakymu. Paslaugų sutartis finansuojama iš Europos socialinio fondo ir LR valstybės biudžeto.

GALUTINĖS VERTINIMO ATASKAITOS REZULTATŲ PRISTATYMAS

Jonas Jatkauskas, vertinimo vadovas, BGI Consulting direktorius

Vertinimo tikslas ir uždaviniai

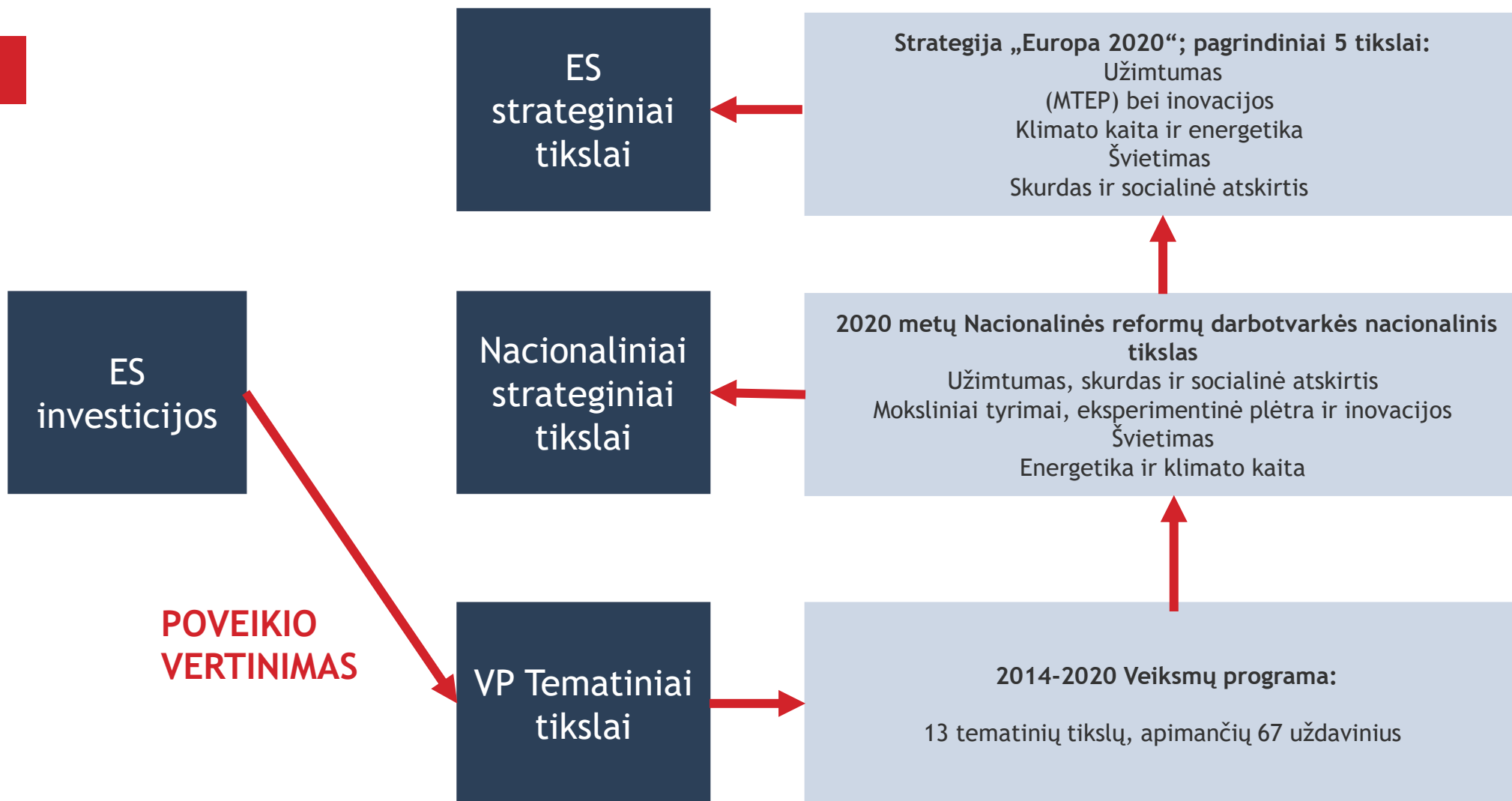
Vertinimo tikslas – nustatyti ES investicijų poveikį įgyvendinant ES ir nacionalinius strateginius tikslus bei VP teminius tikslus, siekiant tinkamai atsiskaityti už ES fondų lėšų panaudojimą.

Vertinimo uždaviniai:

1. Įvertinti VP indėlį į ES ir nacionalinių strateginių tikslų pasiekimą pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo srityje (programos/prioriteto/konkreto uždavinio lygiu).
2. Įvertinti, kaip ES investicijos prisideda prie kiekvieno VP prioriteto tikslų įgyvendinimo (prioriteto/konkreto uždavinio lygiu).

Vertinimo trukmė: 2023 m. sausio – lapkričio mėn.

2014-2020 m. ES investicijų tikslai

Vertinimo objektas ir apimtis: rodikliai

Nacionalinių strateginių tikslų (NRD)	Tikslas	Rodiklių skaičius
RODIKLIAI 8	Užimtumas, skurdas ir socialinė atskirtis	2
	MTEP	1
	Švietimas	2
	Energetika ir klimato kaita	3

Strategijos „EUROPA 2020“ tikslų	Tikslas	Rodiklių skaičius
RODIKLIAI 8	Užimtumas, skurdas ir socialinė atskirtis	2
	MTEP	1
	Švietimas	2
	Energetika ir klimato kaita	3

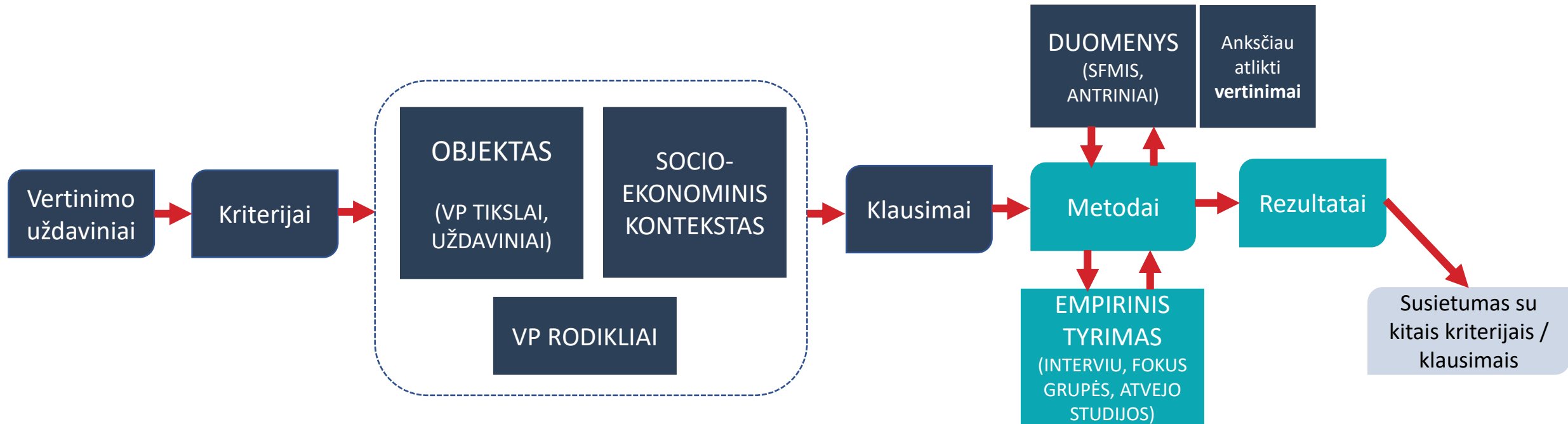
2014-2020 Veiksmų programos uždavinio lygmens specialieji	Prioritetas	Rodiklių skaičius
REZULTATO RODIKLIAI 136	1	4
	2	6
	3	4
	4	8
	5	13
	6	11
	7	25
	8	23
	9	15
	10	10
	11	4
	12	4
	13	8
	14	1

Šaltinis: institucijos pagal kompetenciją

2014-2020 Veiksmų programos uždavinio lygmens bendrieji ir specialieji	Prioritetas	Rodiklių skaičius
PRODUKTO RODIKLIAI 224	1	19
	2	7
	3	15
	4	20
	5	22
	6	15
	7	21
	8	30
	9	35
	10	15
	11	4
	12	4
	13	16
	14	1

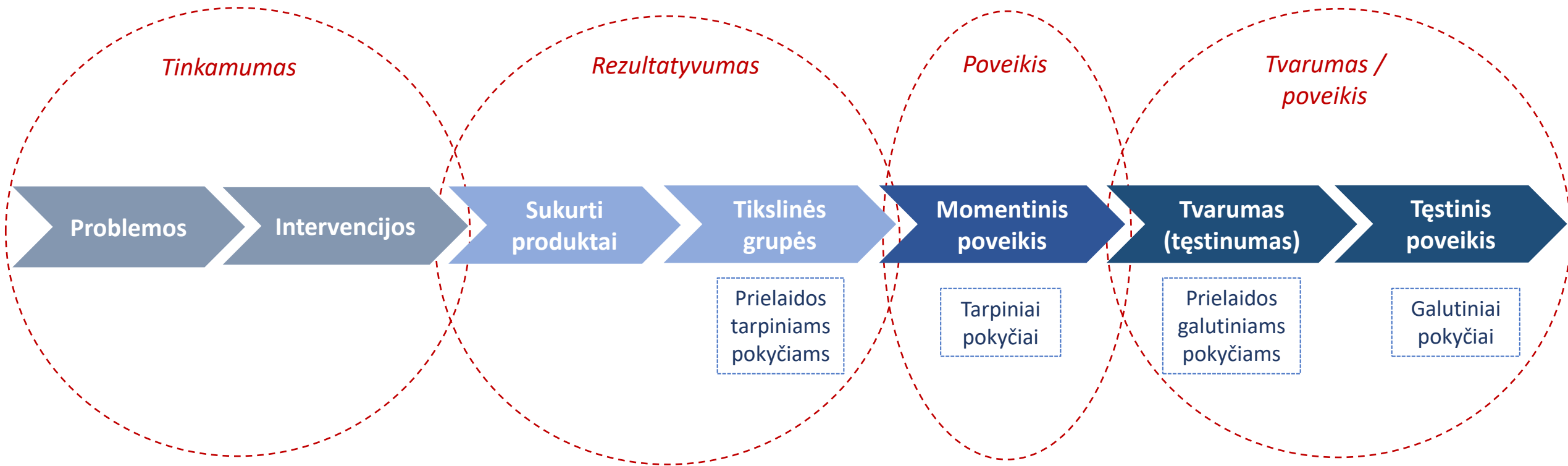
Šaltinis: Duomenys iš projektų

Vertinimo strateginė prieiga: metodologinis požiūris

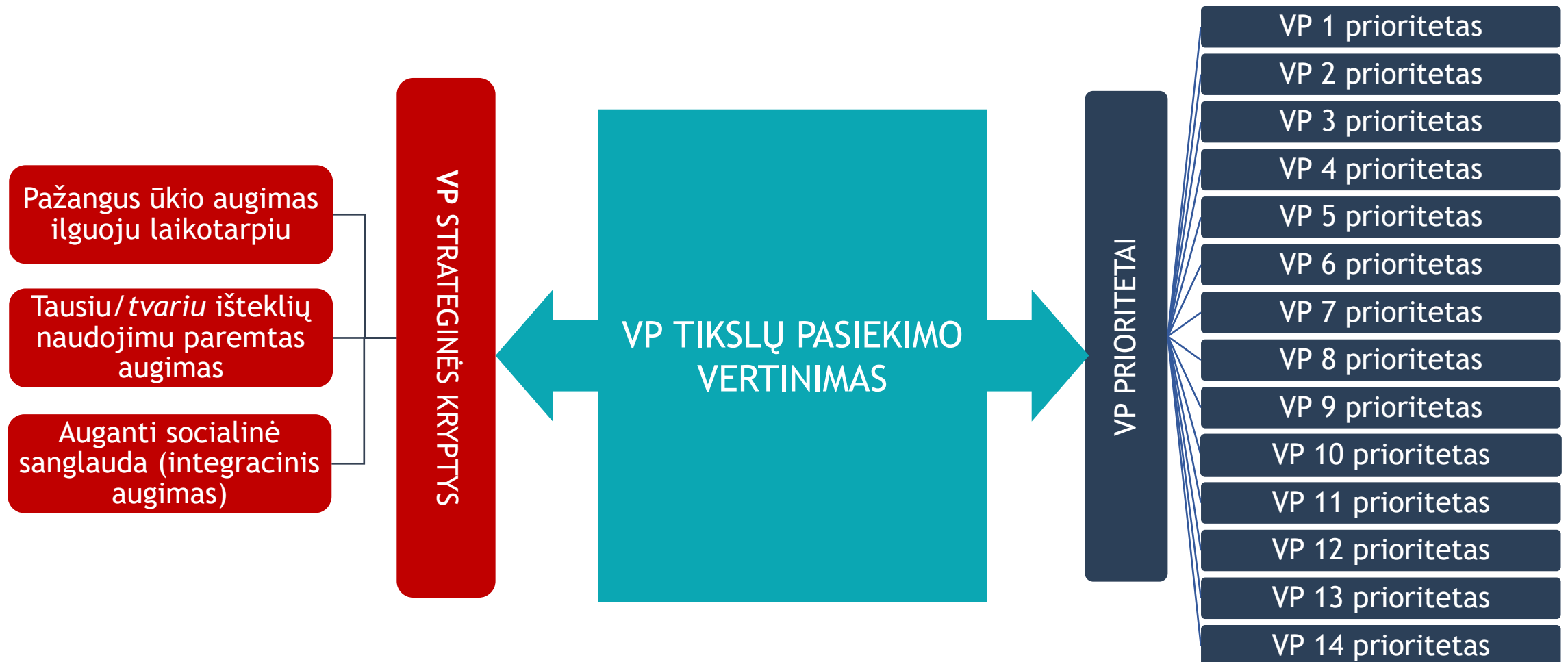
- Unitarinis metodologinis požiūris visiems vertinimo objekto komponentams.
- Kiekvienam prioritetui (arba uždaviniui) yra taikomas vieningas analizės algoritmas, kuriame, atsižvelgiant į prioriteto (arba uždavinio) specifiką, keičiasi tik taikomi metodai, empirinio tyrimo rūšis bei rezultatai.
- Vertinimo logika pirmiausia remiasi TS nurodytais vertinimo uždaviniais, kurie išskiria konkretaus kriterijaus įgyvendinimą, o šis kriterijus yra nukreipiamas į vertinimo objektą.
- Visų atskirų objektų / kriterijų vertinimo rezultatai sąveikauja tarpusavyje.

VP konkrečių uždavinių analizė pagal kaitos teoriją

Vertinimo prieiga

VP tikslų pasiekimo vertinimas atliktas tiek strateginių kryptių, tiek prioritetų (konkrečių uždavinių) lygmenimis

VP INDĖLIS SIEKiant PAŽANGAUS, TVARAUS IR
INTEGRACINIO AUGIMO TIKSLŲ

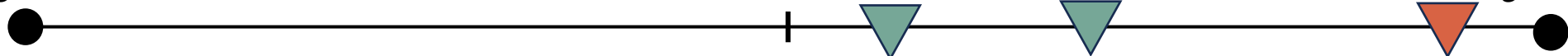

VP indėlis siekiant pažangaus augimo tikslų

- Trumpuoju laikotarpiu **PRITRAUKIANT VERSLO INVESTICIJAS Į MTEP**, didžiausią postūmį davė **finansinių paskatų verslui teikimas** (parama besikuriančioms jaunoms inovacinėms įmonėms, tyrėjų įdarbinimas versle, parama mokslo institucijoms vykdančioms ūkio subjektų užsakymus). Stiprinant prielaidas MTEPI plėtrai ateityje, prisideda investicijos į mokslo ir studijų institucijų infrastruktūros bei žmogiškųjų išteklių stiprinimą, mokslo populiarinimą bei skaitmeninį junglumą šalyje.
- **30-34 M. AMŽIAUS ASMENŲ, TURINČIŲ AUKŠTĄJĮ IŠSILAVINIMĄ, DALIS** Lietuvoje jau yra pakankamai didelė, todėl VP investicijos labiau orientuotos į **švietimo ir studijų kokybę**, gerinant infrastruktūrą, ugdymo turinį, studijų valdymą.
- Tiesiogiai su **ANKSTYVOJO MOKINIŲ PASITRAUKIMO IŠ ŠVIETIMO SISTEMOS MAŽINIMU** susijusios intervencijos skirtos pirmiausiai **geresnei pažeidžiamų grupių integracijai į ugdymo procesą**, tame tarpe siekiant atliepti su nacionaliniu mastu pradėto diegti įtraukiojo ugdymo modeliu susijusius iššūkius.

Netiesioginis VP indėlis

Tiesioginis VP indėlis

Mokyklos
nebaigiančių
moksleivių dalies
mažinimas

30-34 m. asmenų,
turinčių aukštąjį
išsilavinimą, dalies
didinimas

Investicijų
į MTEP
skatinimas

▼ Rodiklio reikšmė pasiekta
▼ Rodiklio reikšmė nepasiekta

VP indėlis siekiant integracinio augimo tikslų

- Didelė dalis VP investicijų integracinio augimo srityje orientuotos į socialinės atskirties mažinimą per įsitraukimą į užimtumą, todėl iš esmės siekia abiejų integracinio augimo tikslų.
- Dauguma integracijai į darbo rinką skirtų priemonių buvo **orientuotos į pakankamai greitą poveikį UŽIMTUMO LYGIO AUGIMUI** (socialiai pažeidžiamoms grupėms pritaikytos integracijos į darbo rinką priemonės, darbo ieškančių ar pradėjusių dirbti bedarbių judumo priemonių įgyvendinimas, vaikų priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimas ir pan.). Svarbus ir bendras VP investicijų poveikis kuriant naujas darbo vietas.
- Ilguoju laikotarpiu prie **SKURDO IR SOCIALINĖS ATSKIRTIES MAŽINIMO** ir, dalinai, prie užimtumo lygio didinimo labiausiai prisidės VP **intervencijos, paskatinusios sisteminius pokyčius** socialinės apsaugos, sveikatos, švietimo sektoriuose (pvz. glaudesnis NVO įtraukimas sprendžiant aktualiausias socialines problemas, inovatyvių, individualizuotų paslaugų teikimo modelių išbandymas sveikatos srityje, pastangos asmenis su negalia geriau integruoti į švietimo sistemą).

Netiesioginis VP indėlis

Tiesioginis VP indėlis

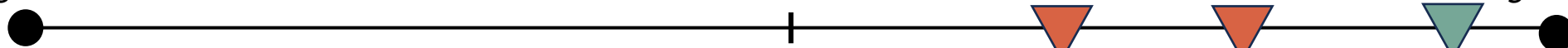
Skurdo ir socialinės atskirties mažinimas Užimtumo lygio didinimas

VP indėlis siekiant tvaraus augimo tikslų

- Siekiant **PADIDINTI ATSINAUJINANČIŲ ENERGIJOS IŠTEKLIŲ (AEI) DALĮ**, didžiausią įtaką turėjo ankstesniojo finansavimo laikotarpio intervencijos, tačiau 2014–2020 m. **instaliuoti papildomi AEI pajėgumai** prisideda didinant AEI indėlį ir turės **reikšmingą ilgalaikį poveikį**.
- VP investicijos, skirtos **ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO DIDINIMUI**, buvo **tikslingai nukreiptos** į sritis, kuriose egzistuoja didžiausias energijos sutaupymo potencialas (energijos nuostolių mažinimas šilumos perdavimo sistemose, pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimas, pažangios transporto sistemos), tačiau šių intervencijų poveikis ribotas, kadangi dažnu atveju **problemų mastas ženkliai viršija finansines VP galimybes**, o energijos suvartojimas neišvengiamai didėja kartu su ekonomine šalies pažanga.
- Siekiant **MAŽINTI ŠESD EMISIJAS**, VP investicijos skirtos itin problemiško ŠESD taršos atžvilgiu **transporto sektoriaus pokyčiams** inicijuoti, taip pat **AEI plėtrai**. Visgi, **intervencijų aprėptis bendrame kontekste buvo per smulki**, be to jų teigiamą poveikį užgožė tokie ŠESD kiekį didinantys veiksniai, kaip toliau augantis asmeninių automobilių skaičius bei naudojimas šalyje.

Netiesioginis VP indėlis

Tiesioginis VP indėlis

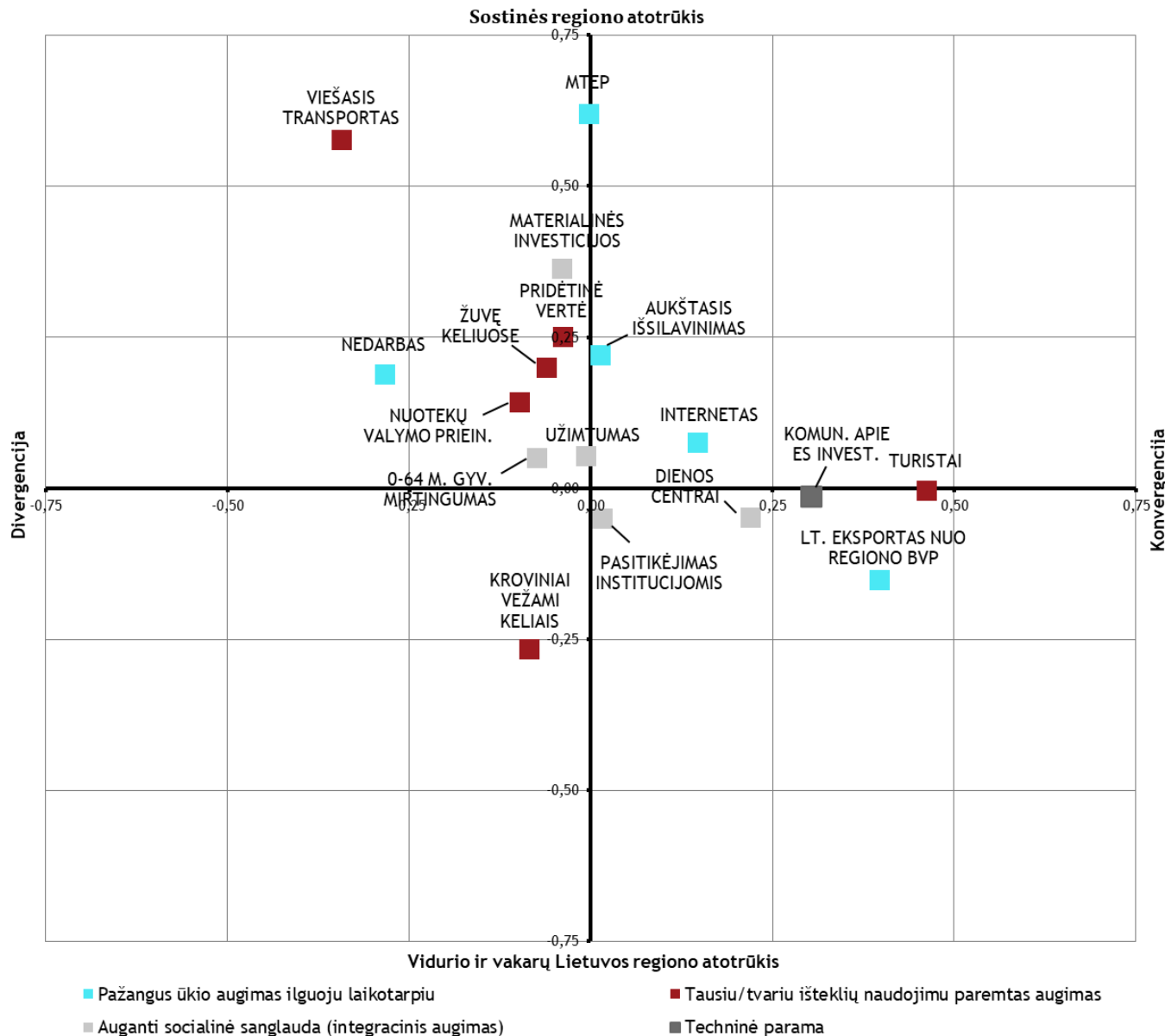
ŠESD kiekio
ribojimas

Energinės
vartojimo
efektyvumo
didinimas

Atsinaujinančių
energijos išteklių
plėtra

Rodiklio reikšmė pasiekta
Rodiklio reikšmė nepasiekta

Tikslų pasiekimo raida regioniniu aspektu

- Atliktoje regioninėje atvejo studijoje (viso atliktos 3 atvejo studijos), naudojant divergencijos / konvergencijos koeficientus, įvertinta pažangaus, integracinio ir tvaraus augimo bei kitų su VP investicijomis susijusių **rodiklių raida regionuose (VVL ir Sostinės)**.
- Nustatyta, kad VP įgyvendinimo metu **kiek daugiau atvejų tarp regionų stebima divergencija** (10 iš 17 rodiklių atžvilgiu).
- Visgi, daugumos rodiklių atveju, ši **divergencija yra nežymi**.

VP PRIORITETŲ TIKSLŲ PASIEKIMO VERTINIMO IŠVADOS

*Momentinis poveikis ribotas, tačiau intervencijos **padidino šalies MTEPI potencialą**, kurio svarba vis didės – išorinis spaudimas, susijęs su įmonių tarptautiškumo siekiais, konkurencingumo išlaikymu, skatins verslą aktyviau naudotis sukurta infrastruktūra bei kitais mokslo ir studijų institucijų resursais, daugiau investuoti į MTEPI.*

Konkretūs uždaviniai

- 1.1.1. Stebimi pozityvūs **sukurtos MTEPI infrastruktūros naudojimo** pokyčiai, verslo suinteresuotumas naudotis šiais ištekliais ateityje turėtų dar didėti. Visgi, siekiant didesnio progreso, aktualus geresnis sukurto MTEPI infrastruktūros įveiklinimas.
-
- 1.2.1. **MTEPI veiklų aktyvumas privačiame sektoriuje** auga, tačiau susiduriama su iššūkiais. Nors verslo sektoriaus išlaidos MTEP auga, įmonių bendradarbiavimas su partneriais išlieka ribotas, o sektorius ir toliau yra stipriai priklausomas nuo viešosios paramos.
-
- 1.2.2. Dėl ribotos investicijų apimties ir mažo į veiklas įtrauktų verslo įmonių skaičiaus nepavyko reikšmingai padidinti **žinių komercinimo ir technologijų perdavimo masto** tarp mokslo ir verslo sektorių.
-

Poveikio įverčiai:

Aukštas

Vidutinis

Žemas

*Investicijos informacinės visuomenės srityje daugiausiai skirtos **tęstinių veiklų finansavimui**, toliau plėtojant sparčiojo plačiajuosčio interneto tinklus, gerinant valstybės informacinės infrastruktūros kibernetinį saugumą, didinant IRT indėlį gerinant viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą.*

Konkretūs uždaviniai

- 2.1.1. 100 proc. namų ūkių padengti **plačiajuosčiu interneto ryšiu** nepavyko. Tikimasi rinkos paslaugų teikėjų iniciatyvos panaikinant likusias "baltąsias dėmes".

- 2.1.2. Investicijų į technines **kibernetinio saugumo priemones** potencialų poveikį mažina žmogiškieji veiksniai (formalus požiūris, kompetencijų stoka, personalo kaita).

- 2.2.1. Naujas galimybes verslui ir visuomenei kuria koordinuotas plataus spektro **viešojo sektoriaus informacijos atvėrimas**, tačiau kol kas trūksta informacijos struktūravimo, duomenų masyvas nuolat pildosi.

- 2.2.2. Viešųjų interneto prieigos taškų plėtra ir gyventojų mokymas naudotis internetu prisideda prie internetu nesinaudojančių gyventojų dalies mažėjimo, tačiau **nuolat internetu besinaudojančių gyventojų dalis** labiausiai didėja dėl kitų priežasčių.

- 2.3.1. **Investicijos** prisidėjo skatinant daugiau gyventojų naudotis **elektroniniu būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis** (papildomą postūmį davė ir COVID-19, kuomet dėl fizinių kontaktų ribojimo dalį paslaugų buvo galima gauti tik nuotoliniu būdu)

*Ribota tikslinių grupių aprėptis ir intervencijų išskaidymas smulkioms veikloms nesukūrė pakankamų prielaidų didesnės apimties poveikiui, didinant MVĮ lietuviškos kilmės prekių eksportą, o intervencijos, skirtos ekoinovacijų diegimui, nebuvo pakankamos įveikti egzistuojančio MVĮ **pasyvumo** šioje srityje. Didžiausias poveikis pasiektas investuojant į **gamybos technologijas**, kurios prisidėjo prie MVĮ produktyvumo augimo.*

Konkretūs uždaviniai

- 3.1.1. Nors stebimas ženklus **verslumo lygio** augimas, tai didele dalimi lėmė išoriniai veiksniai, susiję su bendrai gerėjančia šalies ekonomine situacija, o intervencijos, skirtos jau veikiančioms įmonėms, nesudarė reikšmingų tiesioginių prielaidų MVĮ skaičiaus augimui.
- 3.2.1. Reikšmingos pažangos didinant **MVĮ tarptautiškumą** nebuvo pasiekta, kadangi parama pasiekė tik palyginti nedidelę dalį šalies MVĮ, o finansuotos veiklos buvo per smulkios, kad darytų pakankamą poveikį pastebimesniam eksporto apimčių didėjimui.
- 3.3.1. Investicijos į gamybos technologijas reikšmingai prisidėjo prie **MVĮ produktyvumo** (pridėtinės vertės, tenkančios vienam darbuotojui) didinimo.
- 3.1.2. Technologinių ir netechnologinių **ekoinovacijų diegime** proveržis nepasiektas, kadangi investicijos teko tik nedidelei daliai MVĮ, įmonių susidomėjimas netechnologinėms inovacijomis išlieka ribotas.

*Nors, vertinant pavienes intervencijas ir jų rezultata, matyti, kad kuriamos prielaidos energijos taupymui ir ŠESD kiekio mažinimui, bendrame energijos vartojimo apimčių kontekste šios **intervencijos yra per mažos**, kad galėtų padaryti labiau pastebimą poveikį bendriems energijos naudojimo rodikliams.*

Konkretūs uždaviniai

- 4.1.1. Investicijos į biokuro kogeneracijos įrenginius bei saulės elektrines namų ūkiuose reikšmingai padidino **AIE naudojimą**.

- 4.2.1. Nepavyko reikšmingai sumažinti **energijos vartojimo intensyvumo pramonės įmonėse**, kadangi investicijos į AEI teko mažiau nei 1 proc. visų pramonės įmonių šalyje, be to pirminės energijos sąnaudos priklauso nuo įvairių veiksnių.

- 4.3.1. Nepavyko reikšmingai sumažinti **energijos suvartojimo paslaugų ir namų ūkių sektoriuose**, kadangi investicijos pasiekė tik sąlyginai nedidelę dalį viešosios infrastruktūros ir daugiabučių namų.

- 4.3.2. **Energijos vartojimo efektyvumas** sėkmingai padidintas **šilumos tiekimo srityje**. Dėl ribotos investicijų aprėpties, mažesni energijos sutaupymai pasiekti **namų ūkiuose, neprijungtuose prie centralizuotų šilumos tinklų**.

- 4.4.1. Intervencijomis sėkmingai **išbandytos pažangiojo tinklo technologijų diegimo perspektyvos**, tačiau jų poveikis, dėl užsitęsusių projektinių veiklų, atsiskleis tik vėliau.

- 4.5.1. Nepavyko reikšmingiau **paskatinti darnų judumą ir plėtoti aplinkai draugišką transportą**, kadangi intervencijų apimtis buvo per maža, trūksta priemonių įvairovės (naudojimosi viešojo transporto paslaugomis intensyvumas priklauso ir nuo gyventojų įpročių bei nuostatų, veikia įvairūs išoriniai veiksniai).

*Keliami **ambicingi tikslai**, kurių pasiekimui ES fondų investicijų poveikis ribotas, kadangi **dalis problemų yra itin kompleksinės**, todėl egzistuoja dideli finansiniai poreikiai, problemų sprendimas glaudžiai susijęs su reikalingais politiniais, teisiniais, administraciniais sprendimais.*

Konkretūs uždaviniai

- 5.1.1. Miestuose atnaujinti paviršinių (lietaus) nuotekų tinklai prisideda prie **neigiamų potvynių padarinių potencialios žalos ekonominei veiklai mažinimo**, tačiau didelė potenciali žala išlieka kaimiškose vietovėse (investuota tik į gyventojų perspėjimo sistemas)
- 5.2.1. Sukurta atliekų deginimo infrastruktūra Vilniuje prisideda prie **komunalinių atliekų dalies, patenkančios į sąvartynus, mažėjimo**, tačiau esminis proveržis pasiektas dar iki VP investicijų, pradėjus veikti jėgainėms Klaipėdoje ir Kaune. Deja, intervencijos kol kas menkai prisidėjo mažinant į mišrių komunalinių atliekų konteinerius patenkančių antrinių žaliavų dalį, labai nedaug šių **atliekų pakartojamai naudojama ar perdirbama**.
- 5.3.1. Investicijos į pavienių vandens telkinių būklės gerinimą (apie 12 proc. visų prastos būklės vandens telkinių) yra nepakankamos ženkliai padidinti **geros būklės paviršinių vandens telkinių dalį**.
- 5.3.2. Sukurta **vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų infrastruktūra** pasiekė tik sąlygiai nedidelę dalį visų šiomis paslaugomis negalinčių pasinaudoti gyventojų, be to, trūksta gyventojų aktyvumo jungiantis prie centralizuotų tinklų.
- 5.4.1. Kultūros paveldo objektų atnaujinimas suaktyvino **gyventojų lankymąsi kultūros paveldo objektuose**, geresnis saugomų teritorijų pritaikymas lankymui prisidėjo prie **geresnio gyventojų informuotumo** (veikė ir su COVID-19 susiję ribojimai, paskatinę vietinio turizmo augimą)
- 5.5.1. Gamtotvarkos priemonės svarbios atskiroms Natura 2000 teritorijoms, tačiau, dėl ribotos intervencijų apimties, jų poveikis gerinant visų **Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos buveinių tipo apsaugos būklę** – mažas.
- 5.6.1. Tiesioginės investicijos į konkrečias užterštas teritorijas sumažino **ypatingai didelio pavojaus potencialių taršos židinių** skaičių šalyje, nors jų kiekis išlieka didelis. Įsigyti gatvių valymo įrenginiai prisidės mažinant **taršą kietosiomis dalelėmis** miestuose, tačiau ženkliau tik tam tikrais sezonais, kuriems būdinga didesnė pakeltoji tarša.

*Dėl sektoriaus dydžio, investicijos dažnu atveju teko **labai mažai daliai aktualios infrastruktūros**. Be to, siekiami esminiai tikslai (žuvusiųjų skaičiaus mažėjimas, intermodalinio transporto plėtra) glaudžiai **susiję su kitais veiksniais** (eismo kultūra, gyventojų nuostatos, karo ir susijusių geopolitinių pokyčių sąlygoti prekybos ir krovinių judėjimo pokyčiai).*

Konkretūs uždaviniai

<i>Geležinkeliai</i>	6.1.1.		Investicijos prisidėjo prie traukinių greičio atnaujintuose ruožuose didėjimo, tačiau yra nepakankamos siekiant ženkliau padidinti pervežtų intermodalinio transporto vienetų skaičių (investicijos tik į geležinkelio kelių infrastruktūrą, neelektrifikuota dalis svarbių planuotų linijų).
<i>Automobilių keliai</i>	6.1.1. 6.2.1.		Žuvusiųjų keliuose skaičius priklauso nuo daugelio faktorių, todėl vien infrastruktūrinio pobūdžio investicijos nėra pakankamos siekiant iš esmės pakeisti vyraujančias tendencijas. Be to, investicijos teko labai nedidelei daliai esamos automobilių kelių infrastruktūros (TEN-T ir ne TEN-T kelių).
<i>Vidaus vandens keliai</i>	6.2.1.		Vidaus vandens keliais pervežtų krovinių kiekio padidėjimas pastaraisiais metais tiesiogiai priklausė nuo ES fondų lėšomis finansuoto projekto įgyvendinimo (vykdant darbus, medžiagų pervežimui naudotas vandens kelias). Formuotis panašiam ir didesniai srautui ateityje prireiks papildomų investicijų į privažiavimus, prieplaukas, vidaus vandens tinklą.
<i>Oro transportas</i>	6.2.1.		Prognozuojamas vidutinės orlaivių manevravimo trukmės mažėjimas dėl kompleksinių investicijų į pagrindinio šalies oro uosto (Vilniaus oro uoste vykdoma virš 70 proc. visų Lietuvos tarptautinių oro uostų skrydžių) infrastruktūrą.
<i>Dujų ir elektros perdavimas</i>	6.3.1.		Įgyvendinus suplanuotas investicijas, automatiškai didėja nuotoliniu būdu valdomų magistralinio dujotiekio uždarymo įtaisų dalis ir automatizuotų valdymo prijunginių kiekis (dalis) elektros perdavimo sistemoje .

Intervencijos prisidėjo **gerinant užimtumo rodiklius, ypač trumpuoju laikotarpiu, o pasiektų rezultatų tęstinumas labiausiai priklausys nuo dalyvių motyvacijos ir darbo rinkos situacijos. Ilgesnėje perspektyvoje aktuali Užimtumo tarnybos specialistų įgyta kvalifikacija, išsiskiria NEET jaunimo užimtumo skatinimo paslaugų įgyvendinimas, kuris turėjo ir netiesioginį poveikį sustiprinant darbo su jaunimu politikos plėtrą.**

Konkretūs uždaviniai

7.1.1.		Investicijos į viešąsias erdves, apleistų teritorijų tvarkymas prisideda prie miestų patrauklumo didinimo, tačiau materialinių investicijų pritraukimo ir gyventojų užimtumo atžvilgiu šios investicijos turi netiesioginį, per papildomų veiksmų realizavimą sukuriama poveikį. Remiantis atlikta <i>atvejo studija</i> , įgyvendinant ITI projektus, jų rezultatai neturi tiesioginės sąsajos su išsikeltais strateginiais tikslais, ypač siekiant tiesiogiai didinti gyventojų užimtumą, pasigendama privataus finansavimo pritraukimo įgyvendinant ITVP.
7.2.1.		Užimtumo tarnybos Vilniaus skyriaus infrastruktūros atnaujinimas prisidės prie geresnių paslaugų teikimo sąlygų , tuo tarpu teikiamų paslaugų kokybė priklausys ir nuo kitų veiksmų. Atkreiptinas dėmesys, kad užsitęsęs infrastruktūros atnaujinimo darbams, gana ilgą laiką paslaugos buvo teikiamos mažiau palankiomis sąlygomis.
7.3.1.		Įgyvendintos ADRP priemonės sudarė sąlygas darbo ieškantiems asmenims įgyti reikalingas kompetencijas bei kvalifikaciją, kitas pagalbos priemones ir įsitraukti į darbo rinką bei joje išsilaikyti (stebima praėjus 6 mėn. po intervencijų pabaigos). Tačiau svarbu pastebėti, kad geriems integracijos į darbo rinką rezultatams analizuojamu laikotarpiu svarbų poveikį turėjo ir bendrai gera, darbuotojams palanki situacija darbo rinkoje.
7.3.2.		Investicijos į Užimtumo tarnybos darbuotojų kvalifikacijos kėlimą prisidėjo trumpinant laisvos darbo vietos užpildymo trukmę . Prie geresnės paslaugų kokybės taip pat prisideda įdiegta ADRP ir tvaraus įdarbinimo stebėsenos ir vertinimo sistema , naudojama įgyvendinant Jaunimo garantijų iniciatyvą. Kita vertus, darbo vietos paieškos sėkmė glaudžiai susijusi ir su kitais veiksniais (bedarbio motyvacija, ilgūdziai, situacija darbo rinkoje)
7.3.3.		Finansinė parama ir konsultacijos padėjo naujai įsteigtiems įmonėms sėkmingai veikti pirmuosius metus (investicijų pagalba buvo mokami darbuotojų darbo užmokesčiai, finansinė parama papildė apyvartines ir plėtrai būtinas lėšas). Visgi, tikrasis intervencijų poveikis išryškės vidutinės trukmės laikotarpiu.
7.3.4.		Atlikti tyrimai, vietos savivaldos lygmeniu įgyvendintos švietimo ir mokymo veiklos, viešinio renginiai, turėtų prisidėti prie teigiamų pokyčių daugiau asmenų praktikoje taikant žinias ir įgūdžius, skatinant moterų ir vyrų lygybę bei diskriminacijos mažinimą darbo rinkoje (konkreiti informacija apie mokymų dalyvių įgytų žinių taikymą vertinimo metu dar nebuvo prieinama).
7.4.1.		Įgyvendintos jaunimo užimtumo iniciatyvos (Jaunimo garantijų iniciatyva) pritraukė apie 80 tūkst. niekur nedirbančių, nesimokančių ir praktikoje nedalyvaujančių (NEET) jaunuolių . Didžiausia dalis dalyvių po intervencijų įsidarbino (apie 53 proc.), mažiau dalyvių tesė mokymąsi, įskaitant pameistrystę ar stažuotę (apie 14 proc.). Įgyvendintos intervencijos buvo labai svarbios aktyvinant NEET jaunimą, tačiau prie gerų įsidarbinimo rodiklių taip pat prisidėjo ir palanki situacija darbo rinkoje.

Investicijos **prisidėjo prie socialinės apsaugos, sveikatos srityse įgyvendinamų reformų, davė postūmį naujų, iki šiol neteiktų paslaugų išbandymui ir plėtrai.** Kita vertus, dalis investicinių lėšų, pirmiausiai socialinės apsaugos srityje, skiriamos **einamųjų paslaugų finansavimui.**

	Konkretūs uždaviniai	
Socialinės paslaugos	8.1.1.	Sukurta vaikų, netekusių tėvų globos, bendruomeninės globos infrastruktūra tenkina didžiąją dalį egzistuojančio poreikio, pradėtas realus asmenų su proto ir (ar) psichikos negalia persikėlimo į bendruomenes procesas. Naujų paslaugų šeimoms , asmenims su negalia plėtra susidūrė su tam tikrais iššūkiais, tačiau iš esmės investicijos davė gerą postūmį paslaugų įvairovės didėjimui.
	8.4.1.	
Socialinis būstas	8.1.2.	Dėl investicijų padidėjęs savivaldybių socialinio būsto fondas trumpuoju laikotarpiu leido sumažinti socialinio būsto laukiančių asmenų (šeimų) dalį šalies savivaldybėse.
Sveikatos prevencija ir priežiūra	8.1.3.	Siekiant mažinti mirtingumą nuo pagrindinių priežasčių (kraujagyslių ligos, cerebrovaskulinės ligos, piktybiniai navikai, išorinės mirties priežastys) , investicijos sukoncentruotos pagrindiniuose susijusias paslaugas teikiančiuose centruose, papildomai investuota į greitosios medicinos pagalbos, skubiosios pagalbos gerinimą, gyventojų sąmoningumo ugdymą, tačiau pritrūko investicijų rajonų/regionų lygmens įstaigoms. Svarbus ES investicijų indėlis didinant šalies gydymo įstaigų COVID-19 gydymo pajėgumus (atvejo studija) .
	8.4.2.	
Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse	8.2.1.	Investicijos į viešųjų erdvių estetinį vaizdą ir funkcionalumą, viešosioms reikmėms skirtas patalpas yra svarbios gyvenimo kokybės, bendruomeniškumo stiprinimo aspektais, tačiau neprisidėjo prie papildomų materialinių investicijų pritraukimo ir užimtųjų dalies didėjimo kaimiškose vietovėse.
Integracija į darbo rinką	8.3.1.	Didelė dalis socialiai pažeidžiamų asmenų po dalyvavimo ESF veiklose pradėjo ieškoti darbo, mokytis arba dirbti. Visgi, gera integracija į darbo rinką sietina ne tik su teigiamu intervencijų poveikiu, bet ir su analizuojamu laikotarpiu darbuotojams išskirtinai palankia situacija darbo rinkoje.
	8.3.2.	
Socialinė atsakomybė	8.5.1.	Finansuotos socialinių verslų kūrimo ir vykdymo, mokymų ir panašios veiklos buvo labiau bandomojo pobūdžio, trūko aiškesnės socialinės atsakomybės koncepcijos.
Bendruomenių iniciatyvos	8.6.1.	Bendruomenės inicijuotos vietos plėtros iniciatyva suaktyvino vietos bendruomenes, įgyvendinti projektai pastebimai prisidėjo prie vietos gyventojų savanorystės skatinimo, sunkiau sekėsi prisidėti prie bendruomenės narių situacijos darbo rinkoje pagerėjimo.

Bent nedideles investicijas gavo **didelis skaičius švietimo įstaigų** (pagal tai matuojamas formalus VP poveikis), tačiau tai neatsveria sisteminių problemų (pedagogų krūvio, apmokėjimo, motyvacijos, ugdymo turinio). Atitinkamai, investicijos, bent trumpuoju laikotarpiu, **nesukūrė pageidaujamo poveikio ugdymo pasiekimams**. Sąlyginai didesnis dėmesys skirtas **įtraukiojo ugdymo plėtrai**.

Konkretūs uždaviniai

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas	9.1.3. 9.2.1.		Atnaujintose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose (infrastruktūra) mokosi apie trečdalis visų ugdyme dalyvaujančių vaikų. Didesnis dėmesys skirtas prieinamumo gerinimui kuriant papildomus ugdymo pajėgumus miestuose, beveik nebuvo veiklų skatinančių didesnę kaimiškose gyvenančių vaikų įsitraukimą į ikimokyklinį ugdymą.
Bendrasis ugdymas	9.1.3. 9.2.1.		Bent iš dalies atnaujintose bendrojo ugdymo mokyklose mokosi daugiau kaip pusė visų šalies mokinių (dauguma mokyklų aprūpintos gamtos ir technologijų priemonėmis, dalyje mokyklų atnaujintos edukacinės erdvės). Taip pat investuota į ugdymo turinio bei teikimo formų atnaujinimą, mokytojų kvalifikacijų gerinimą, tačiau trumpuoju laikotarpiu tai neturėjo pageidautos apimties poveikio ugdymo pasiekimų gerėjimui .
Profesinis mokymas	9.1.2. 9.4.1.		Praktiškai visi mokiniai mokosi atnaujintose profesinio mokymo įstaigose . Taip pat dalis mokinių jau mokosi pagal parengtas arba atnaujintas modulines profesinio mokymo programas . Deja, kol kas nevyksta intensyvesnis profesinio mokymo ir verslo bendradarbiavimas, todėl tik labai nedaug mokinių dalį profesinio mokymo programos mokėsi darbo vietoje .
Mokslas ir studijos	9.1.1. 9.3.1. 9.3.2.		Apie pusė visų studentų mokosi bent iš dalies atnaujintose aukštosiose mokyklose (konkrečiuose jų padaliniuose). Intervencijos prisidėjo didinant bent dalį studijų laikotarpio užsienyje besimokiusių studentų dalį, tačiau sunkiau sekėsi skatinant studentus atlikti praktiką darbo rinkoje (tik apie 4 proc. studentų). Finansuotos doktorantūros studijos , tačiau dalis jų dar nėra baigtos.
Mokymasis visą gyvenimą	9.4.2. 9.4.3.		Investicijos orientuotos į įmonių poreikius, bet ne darbuotojų konkurencingumo didinimą. Finansuotų įmonių darbuotojų mokymų indėlis stiprinant darbo vietoje aktualias kvalifikacijas ir kompetencijas buvo vidutinis – įgytas žinias darbe taikė apie 75 proc. dalyvių, lyginant su VP planuotais 80 proc.

Investicijos prisidėjo diegiant pažangų ir visuomenės poreikius atitinkantį viešąjį valdymą, pagerino visuomenei teikiamų viešųjų paslaugų kokybę, sustiprino viešojo valdymo skaitmenizavimą, tačiau susiduria su tvarumo iššūkiais: intervencijų sėkmingumas priklauso nuo reguliarios rezultatų peržiūros ir kitų veiksnių įtakos.

Konkretūs uždaviniai

- 10.1.1. **Veiklos valdymo tobulinimo priemonės** (bendrųjų funkcijų efektyvumo didinimo, pasirengimo įgyvendinti viešojo valdymo reformas ir pan.) įgyvendino ir naudoja apie ketvirtadalis valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų
-
- 10.1.2. Iš daugiau kaip 6,6 tūkst. korupcijai jautriose viešojo valdymo srityse dirbančių darbuotojų, stiprinusių kompetencijas **korupcijos prevencijos ar tarnybinės (profesinės) etikos srityje**, 80 proc. asmenų **įgytas žinias ir praėjus tam tikram laikui aktyviai taikė darbo vietoje.**
-
- 10.1.3. Gerinamos viešojo administravimo subjektų veiklos organizavimo procedūros, susijusios su paslaugų teikimu ir (ar) asmenų aptarnavimu, sudaro galimybes gauti greitesnes, patogesnes ir kokybiškesnes viešąsias paslaugas, tačiau šios priemonės **įgyvendinamos ribotame skaičiuje valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų** (apie 7 proc.)
-
- 10.1.4. **Teisingumo vykdymo efektyvumo didinimo priemonės** įgyvendintos visuose šalies teismuose. Visgi, vidutinėje perspektyvoje siekiant užtikrinti šių priemonių veiksmingumą, būtina spręsti egzistuojančias struktūrines personalo problemas. Dalyje ūkio subjektų veiklos priežiūrą vykdančių institucijų įdiegus ar patobulinus pažangios verslo priežiūros priemones, sumažėjo **administracinė ir (ar) kita reguliavimo našta verslui.**
-
- 10.1.5. Mokymuose, skirtuose strateginėms kompetencijoms stiprinti, dalyvavo beveik 4 tūkst. viešojo valdymo institucijų darbuotojų, iš kurių virš 80 proc. **įgytas strategines kompetencijas taiko darbo vietoje.**
-

*Investicijos leido išlaikyti ir plėsti **profesionalią ir veiksmingą ES fondų administravimo sistemą**, nors kokybės išlaikymui tam tikras rizikas kelia **didelė personalo kaita**. Vienas iš pastebimiausių nuoseklių pokyčių 2014-2020 m. investiciniu laikotarpiu – ES fondų investicijų administravimo proceso efektyvinimas ir supaprastintų išlaidų apmokėjimo būdų taikymo išplėtimas, didesnis dėmesys skirtas projektų vykdytojų kokybiškam informavimui.*

Konkretūs uždaviniai

- 11.1. Nuolatinės kvalifikacijos kėlimo veiklos bei sėkmingas vidinių institucijų resursų išnaudojimas padėjo išplėsti **supaprastintų lėšų apmokėjimo metodų** taikymą visų fondų lėšomis finansuojamuose projektuose (ERPF, ESF ir SaF). Tačiau nepavyko suvaldyti didelės **darbuotojų kaitos**, dėl kurios kyla veiklos efektyvumo rizikos žinių ir patirties išsaugojimo, panaudojimo ir perdavimo lygmenyje.
-
- 12.1. Įgyvendintos **viešinimo ir komunikacijos veiklos** didžiausią naudą turi **projektų vykdytojams**, tuo tarpu **potencialūs pareiškėjai** mažiau kliaujasi įgyvendinamų kampanijų metu pateikiama informacija, dažniau informacijos ieškosi savarankiškai. Įgyvendinamų pavienių viešinimo kampanijų poveikis **visuomenės nuomonei apie ES investicijų naudą ir gyvenimo kokybės gerinimą šalyje** ribotas, kadangi visuomenės supratimas apie ES investicijas ir jų vertinimas labai priklauso nuo daugelio išorės veiksnių – politinės, ekonominės, socialinės aplinkos, įgyvendinamų pokyčių, bendro informacinio – komunikacinio lauko kokybės.
-
- 12.2. Tikslingas vertinimų planavimas ir įgyvendinimas, vertinimus užsakančių institucijų įsitraukimas į vertinimo procesą prisidėjo prie didėjančios **įgyvendinamų vertinimo rekomendacijų dalies**.
-

*VP 14 prioriteto investicijos prisidėjo sukuriant **didelį ir sąlyginai greitą teigiamą poveikį**, sprendžiant COVID-19 pandemijos laikotarpiu kilusius iššūkius gyventojų nedarbo srityje.*

Konkretūs uždaviniai

14.1.1.

Intervencijos tikslingai prisidėjo sprendžiant COVID-19 pandemijos metu kilusius socio–ekonominius iššūkius bei turėjo reikšmingą poveikį **mažinant kriziniu laikotarpiu išaugusį nedarbo lygį** visos šalies mastu, padedant daugiau kaip 10 tūkst. bedarbių integruotis į darbo rinką.

REKOMENDACIJOS

➤ **ES fondų lėšas labiau koncentruoti į pažangos konkrečiose srityse skatinimą**

- *Investicijų koncentravimas konkrečių problemų esminiam sprendimui leidžia geriau koordinuoti kompleksinį procesą, skirtingų veiklų suderinamumą laike ir pan.*

➤ **Planuojant konkrečias investicijas, pirminis investicijų objektas turėtų būti tikslinės grupės (jų poreikiai, dydis, teritorinis pasiskirstymas), bet ne administracinės teritorijos**

- *Investicijų poreikis dažniausiai yra susijęs su konkrečiomis tikslinėmis grupėmis (ir ypač jų skaitlingumu), kurių pasiskirstymas šalyje nebūtinai atitinka administracines teritorines ribas.*

➤ **Vengti finansinių priemonių ir subsidijų, prieinamų tiems patiems pareiškėjams ir skirtų panašaus pobūdžio investicijoms, dubliavimo**

- *Finansinės priemonės nepasiekia maksimalaus efektyvumo, jeigu be jų taip pat įgyvendinamos identiškos sritys (tai pačiai tikslinei grupei prieinamos bei tam pačiam tikslui pritaikomos) subsidijų priemonės.*

- ▶ **Mažinti perteklinius reikalavimus ir lengvinti administracinius procesus verslo projektų įgyvendinimo metu**
 - *Perteklinė detali projektų vykdytojų veiklos patikra ir stebėseną projektuose, kuriuose ES finansavimas sudaro mažiau kaip 50 proc., siauras MTEPI veiklų interpretavimas.*
- ▶ **ES investicijomis siekti pokyčio ir dažniau finansuoti naujos formos ar turinio viešųjų paslaugų išbandymą ir plėtrą, mažinant standartinių, einamųjų paslaugų finansavimą investicinėmis lėšomis**
 - *Standartinių, einamųjų paslaugų finansavimas riboja į pažangą orientuotos investicijų programos potencialą inicijuoti ir paskatinti platesnį, sisteminių konkrečios srities ar paslaugų pokytį.*
- ▶ **Planuojant ir finansuojant įvairių paslaugų plėtrą, lygiagrečiai skatinti su sprendžiama problema susijusių skaitmenizuotų sprendimų įgyvendinimą, kai kurių socialinių paslaugų teikimą derinti su socialiai pažeidžiamų asmenų skaitmeninio raštingumo įgūdžių ugdymu**
 - *IRT gali pasiūlyti sprendimus, mažinančius paslaugų prieinamumo ir kokybės trūkumus.*

- ▶ **Į įvairių sričių priemonių įgyvendinimą dažniau įtraukti NVO, plėsti BIVP metodu remiamų intervencijų tematinį spektrą**
 - *NVO, bendruomenės gerai pažįsta specifines tikslines grupes ir jų poreikius, todėl gali pasiūlyti ir teikti ne tik įprastas, bet ir naujo tipo paslaugas, lanksčiai prisitaikant prie tikslinių grupių poreikių. Augantis NVO potencialas kol kas beveik neišnaudojamas kultūros, švietimo, sporto, sveikatos srityse.*
- ▶ **Kaip esminį tęstinumo, rezultatyvumo, efektyvumo faktorių įgyvendinant VP/IP prioretizuoti sanglaudos politikos valdymo ir administravimo sistemos žmogiškąjį kapitalą, siekti glaudesnio ir nuoseklesnio bendradarbiavimo su socialiniais partneriais**
 - *Didelė, ne visais atvejais kontroliuojama personalo kaita trukdo užtikrinti gerosios patirties perėmimo mechanizmų veikimą.*
- ▶ **Siekti stebėsenos rodiklių sistemos nuoseklumo ir realistiškumo**
 - *Kai kurie rezultato rodikliai matuoja ne poveikį, o tiesiog kita forma pateikia informaciją apie sukurtus produktus, tuo tarpu šalia esantis kitas rezultato rodiklis siejamas su esminiais pokyčiais, kuriems reikalingos įvairiapusės investicijos.*
 - *Itin nuosaikiai suplanuotos produktų rodiklių reikšmės klaidina dėl tikrųjų intervencijų tikslų.*

Dėl detalesnės informacijos apie vertinimą kreiptis:

Projekto vadovas Jonas Jatkauskas

UAB „BGI Consulting“ direktorius

Aukštaičių g. 7, LT-11341, Vilnius

El. p.: jonas@bgiconsulting.lt

www.bgiconsulting.lt